

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 028 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ
2004 жылғы 15 желтоқсан

Қаржы нарығындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика жөніндегі агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2004 жылғы қарашада өткен аймен салыстырғанда (1,1%) төмендеді және 0,9%-ды құрады (2003 жылғы қарашада – 1,6%). Азық-түлік тауарлары 1,0%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,9%-ға, ақылы қызмет көрсету – 0,8%-ға қымбаттады.

Азық-түлік тауарларының құрылымында төрт ай қатарынан жұмыртқаның бағасы едәуір көтеріліп, қарашада 7,4%-ға өсті (соңғы 4 айда – 36,5%-ға). Бұдан басқа, баға сүт және сүт өнімдеріне – 5,3%-ға, көкөніс пен жеміс-жидекке – 2,2%-ға, балық өнімдеріне – 1,9%-ға өсті.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобына бағаның өсуі жанар-жағармай материалдарының қымбаттауымен байланысты болды. 2004 жылғы қарашада дизель отыны - 15,4%-ға, мазут – 13,7%-ға, бензин – 3,7%-ға, көмір – 2,4%-ға қымбаттады. Киім мен аяқ киім 0,6%-ға қымбаттады.

Ақылы қызмет көрсетудің ішінде көлік қызметі – 2,1%-ға, мәдениет және білім беру мекемелерінің қызмет көрсетуі – 0,7%-ға көтерілді. Тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсету құнының 0,4%-ға өсуі, негізінен, газбен жабдықтаудың 3,7%-ға қымбаттауымен байланысты болды.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляцияның деңгейі 5,8% болды (2003 жылғы қаңтар-қарашада – осындай 5,8%). Азық-түлік тауарларына баға 6,1%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарларға – 5,9%-ға, халыққа ақылы қызмет көрсету – 5,2%-ға көтерілді.

2004 жылғы қарашада инфляция жылдық көрсетуде өткен аймен салыстырғанда төмендеді және 6,8%-ды құрады (2004 жылғы қазанда – 7,5%).

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2004 жылғы қарашада Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағаларда 17,8%-ға өсіп, 8325,7 млн. долларға жетті. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру ішкі валюта нарығында валюта сатып алумен және Үкіметтің және ұйымдардың шоттарына шетел валютасының түсуімен бейтараптандырылды.

Нәтижесінде, таза валюталық қорлар 1208,2 млн. долларға өсті. Алтындағы активтер Ұлттық Банк жүргізген операциялар мен оның әлемдік нарықтардағы бағаларының 6,1%-ға өсуі нәтижесінде 51,8 млн. долларға көбейді.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (4590,5 млн. долл.) қарашада 14,6%-ға ұлғайды және 12922,4 млн. долларды құрады.

2004 жылғы қарашада Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің көбеюі ақша базасының 10,0%-ға ұлғайып 489,5 млрд. теңгеге жетуіне себеп болды.

2004 жылғы қарашада ақша массасы (кредиттік серіктестіктердің шоттарын есепке алмағанда) 11,5%-ға өсіп, 1523 млрд. теңгеге жетті. Ақша массасы өсуінің негізгі факторы банк жүйесіндегі таза сыртқы активтердің 23,3%-ға және оның ішкі активтерінің 4,3%-ға (экономикаға кредиттердің өсуі есебінен) өсуі болды.

Қарашада айналыстағы қолма қол ақша (M0) - 4,2%-ға өсіп, 346,1 млрд. теңгеге, ал банк жүйесіндегі ақша массасы құрылымындағы депозиттер 13,8%-ға көбейіп, 1177,0 млрд. теңгеге жетті. Айналыстағы қолма қол ақшамен салыстырғанда депозиттердің өсу қарқыны өсу қарқыны қарашада ақша массасы құрылымындағы қолма-қол ақшаның үлесі 24,3%-дан 22,7%-ға дейін азаюына негіз болды.

Ақша базасы ұлғаюының жоғары қарқынымен салыстырғанда ақша массасының өсу қарқыны ақша мультипликаторының 3,07-ден 3,11-ге дейін өсуіне себеп болды.

3. Валюта нарығы. Мұнайдың жоғары бағасының сақталуы және экономикаға экспорттық түсімдердің жоғары көлемі шетел валютасына ұсыныстың сұраныстан жоғары болуына негізделді, бұл теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамының өсу үрдісінің сақталуына жағдай жасады. Сонымен бірге ішкі валюта нарығына халықаралық валюта нарығындағы АҚШ доллары бағамының динамикасы да әсер етті.

Қараша айының ішінде теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 долларға 130,0 – 131,9 теңге ауқымында өзгерді. Осы кезеңде теңге 1,46%-ға нығайды және қарашаның аяғында теңгенің биржалық бағамы бір долларға 130,1 теңге болды. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық нығаюы 9,25% болды.

Қарашада биржалық операциялар көлемі қосымша сауда-саттық мәмілелерін есепке алғанда қазанмен салыстырғанда 53,0%-ға өсті және 1779,3 млн. долл. болды (жыл басынан бері биржалық операциялардың көлемі 7,8 млрд. долл. болды).

Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі қазандағы көрсеткіштермен салыстырғанда 23,3%-ға көбейді және 690,3 млн. долл. болды (жыл басынан бері – 7,6 млрд. теңге.).

2004 жылғы желтоқсандағы 14 күн ішінде ішкі валюта нарығындағы жағдай Қазақстан Қор биржасында және банкаралық нарықта (сауда-саттық көлемі тиісінше 341,7 млн.долл. және 193,8 млн.долл. құрады) шетел валютасымен сауда-саттық көлемінің қысқаруы барысында тұрақтылықпен сипатталды. Теңгенің айырбас бағамы бір доллар үшін 130,0-130,3 теңге шамасында ауытқыды. Осы кезең ішінде теңге 0,02%-ға нығайды және 2004 жылғы 14 желтоқсанда оның биржалық бағамы бір долларға 130,0 теңге болды. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық нығаюы 9,27% болды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2004 жылғы қарашада Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздары шығарылған жоқ.

2004 жылғы қарашада Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сыйақы бойынша төлемдерді есепке ала отырып өтеу 4,7 млрд. теңге болды. Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі алдыңғы аймен салыстырғанда 1,5%-ға төмендеп, қарашаның аяғында 254,0 млрд. теңгені құрады.

Ұлттық Банк ноттары эмиссиясының көлемі 2004 жылғы қарашада қазан айымен салыстырғанда олар бойынша кірістілік 3,67%-дан 3,53%-ға дейін азайған кезде 1,8 есеге көбейіп, 73,8 млрд. теңгеге жетті. Қазанда Ұлттық Банктің ноттарын өтеу сыйақы бойынша төлемдерді есепке ала отырып, 33,1 млрд. теңге болды.

Қарашаның аяғында айналыстағы ноттардың көлемі 345,4 млрд. теңге болды, бұл өткен айдағыға қарағанда 13,8%-ға көп.

2004 жылғы қарашада өткен аймен салыстырғанда Ұлттық Банктің тікелей репо операциялары бойынша мәмілелерінің көлемі 10,9%-ға өсіп, 80,0 млрд. теңгеге жетті. Кері репо операциясы қарашада өткізілген жоқ.

5. Банкаралық ақша нарығы. 2004 жылғы қазан айымен салыстырғанда қарашада банкаралық ақша нарығында өтімді қаражаттарды орналастыру бойынша банктердің белсенділігінің артқаны байқалды.

Қазан айымен салыстырғанда қараша айында орналастырылған банкаралық теңгедегі депозиттердің көлемі 9,2%-ға өсті және 43,6 млрд. теңге болды.

Орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы қазан айымен салыстырғанда 1,74%-дан 1,86%-ға дейін көтерілді.

Валютамен қарыз алудың банкаралық нарығында операциялардың негізгі түрлері АҚШ долларындағы банкаралық депозиттер болып қалып отыр. Ағымдағы жылдың қараша айында долларлық депозиттер 3,5 млрд. АҚШ долларына орналастырылды, бұл қазандағы операциялар көлемінен 61,3%-ға көп. Орналастырылған долларлық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы қарашаның аяғында 1,65% болды (қазанда – 2,09%).

Банкаралық қарыз алудың қалған түрлері бойынша операциялар шамалы көлемде ғана жасалды.

6. Депозит нарығы. Банк жүйесіндегі резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі қарашада 13,8%-ға (жыл басынан бері – 60,7%-ға) өсті және 1177,0 млрд. теңгені (9,0 млрд. АҚШ долларынан астам) құрады.

Ұлттық валютадағы депозиттер 8,2%-ға көбейіп, 624,0 млрд. теңгеге жетті, шетел валютасындағы депозиттер 20,8%-ға өсіп, 553,0 млрд. теңгені (шамамен 4,3 млрд. АҚШ долларын) құрады. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 55,8%-дан 53,0%-ға дейін төмендеді.

Депозиттердің өсуі, негізінен, заңды тұлғалар депозиттерінің 21,6%-ға күрт өсіп, 762,8 млрд. теңгеге дейін көбеюі есебінен болды, сол уақытта жеке тұлғалардың депозиттері 1,8%-ға көбейіп, 414,2 млрд. теңге болды.

Екінші деңгейдегі банктердегі халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) салымдары қарашада 1,6%-ға (жыл басынан бері – 22,6%) өсіп, 420,9 млрд. теңгеге (3.2 млрд. долл. астам) жетті. Халықтың салымдары құрылымындағы теңгелік депозиттер 8,6%-ға өсіп, 224,3 млрд. теңге, ал шетел валютасындағы депозиттер 5,4%-ға өсіп, 196,6 млрд. теңге болды. Нәтижесінде, теңгелік депозиттердің үлес салмағы қазанмен салыстырғанда 49,9%-дан 53,3%-ға дейін өсті.

Алдын ала деректер бойынша қарашада банктік емес заңды тұлғалардың теңгелік мерзімді салымдары бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 4,0% (2004 жылғы қазанда - 3,0%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 9,2% (8,7%) болды.

7. Кредит нарығы. Қарашада банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 4,0%-ға (жыл басынан бері – 46,0%-ға) өсіп, 1428,1 млрд. теңгеге (11 млрд. АҚШ долларына жуық) жетті.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 4,6%-ға өсіп, 648,9 млрд. теңгені құрады, ал шетел валютасындағы кредиттер 3,5%-ға өсіп, 779,1 млрд. теңгені (5,9 млрд. АҚШ доллары) құрады. Теңгелік кредиттердің үлес салмағы қазанмен салыстырғанда 45,2%-дан 45,4% -ға өсті.

Ұзақ мерзімді кредиттер 3,2%-ға өсіп, 928,6 млрд. теңгеге, ал қысқа мерзімді кредиттер 5,5%-ға өсіп, 499,5 млрд. теңгеге жетті. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы қазанмен салыстырғанда 65,5%-дан 65,0%-ға дейін төмендеді.

Банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы қазан айындағы деңгейде (14,5%) өзгеріссіз қалды, ал жеке тұлғаларға – 21,9%-дан 20,6%-ға дейін төмендеді.